

Styret i SpareBank 1 SR-Bank ASA
Postboks 250
4068 STAVANGER

VÅR REFERANSE

21/1606

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET

Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1.
ledd nr. 1-2
Gjelder merkede avsnitt

DATO

08.12.2021

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i SpareBank 1 SR-Bank 10. – 14. juni 2021. Tilsynet ble gjennomført på digital plattform som følge av smitteverntiltak. Tilsynet var ledd i Finanstilsynets risikobaserte tilsynsvirksomhet. Gjennomgangen omfattet bankens eksponering og risikostyring på kredittområdet, herunder anvendelse av IRB-systemet.

Til grunn for tilsynsrapporten ligger Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport datert 10. september 2021 og styrets kommentarer til denne i brev av 29. oktober 2021.

Finanstilsynet har følgende merknader etter tilsynet:

RISIKOEKSPONERING

Finanstilsynet viste i foreløpig tilsynsrapport til at banken har høy utlånsvekst i enkelte geografiske områder, og pekte på at høy utlånsvekst representerer en selvstendig faktor for økt risiko. Styret er enig i at høy utlånsvekst representerer en selvstendig faktor for økt risiko, men vurderer at bankens utlånsvekst er forsvarlig og redegjør i svaret for kontrolltiltak som er gjennomført.

Finanstilsynet noterer seg at styret anser det som et risikodempende tiltak at porteføljen blir mer geografisk diversifisert.

Forbearance

Finanstilsynet reiste i foreløpig tilsynsrapport spørsmål om årsakene til avvik i tall mellom den ordinære innrapporteringen og dokumentasjonen mottatt under tilsynet. Av styrets svarbrev fremgår at årsaken i vesentlig grad skyldes innkjøringsutfordringer knyttet til nye rutiner og merkingsverktøy. Finanstilsynet noterer seg fra styrets svar at banken vil opprette nye interne avviksrapporter for å unngå at slike tilfeller oppstår fremover.

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00

post@finansstilsynet.no
www.finanstilsynet.no

Saksbehandler

Ulv E. Aasland
Dir. tlf 22 93 98 00

Tapsavsetningsgrad på personmarkedet

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på en nedgang i tapsavsetningsraden for trinn 3 lån i personmarkedet og ba om styrets kommentarer. Finanstilsynet noterer seg fra styrets svar at den generelle utviklingen i boligverdier er en årsak til endring i tapsavsetningsgrad ved at underdekningen på individuelt nedskrevne lån reduseres som følge av stigende boligpriser.

Enkeltengasjementer - bedriftskunder

Generelle kommentarer knyttet til offshore

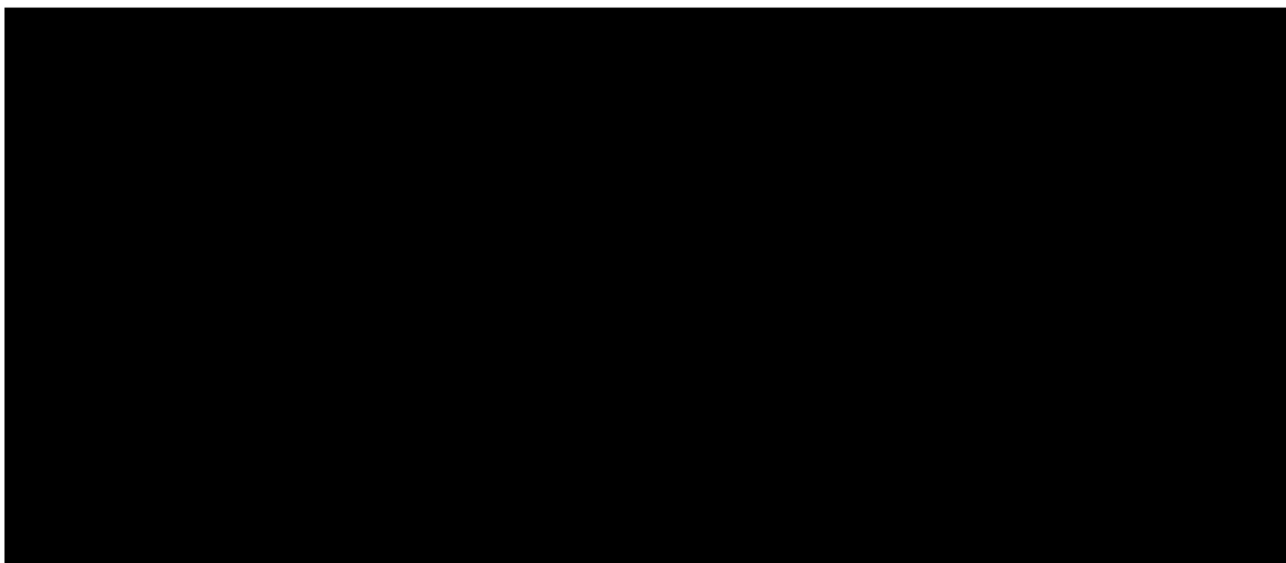
Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på den store overkapasiteten i offshoremarkedet samt usikkerheten knyttet til etterspørselsutviklingen fremover, og reiste spørsmål om banken er for optimistisk i sine forutsetninger om en bedring i markedet, og om tapsavsetningene er tilstrekkelige i lys av pågående restruktureringsprosesser. Styret skriver i sitt svar at det deler Finanstilsynets bekymring for overkapasitet i offshoremarkedet og usikkerheten i etterspørselsutviklingen, men opplever samtidig at det er en viss bedring i markedet. Banken innhenter markedsinformasjon fra flere eksterne kilder. Styrets vurdering er at bankens forutsetninger i tapsberegningene er forsvarlige. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

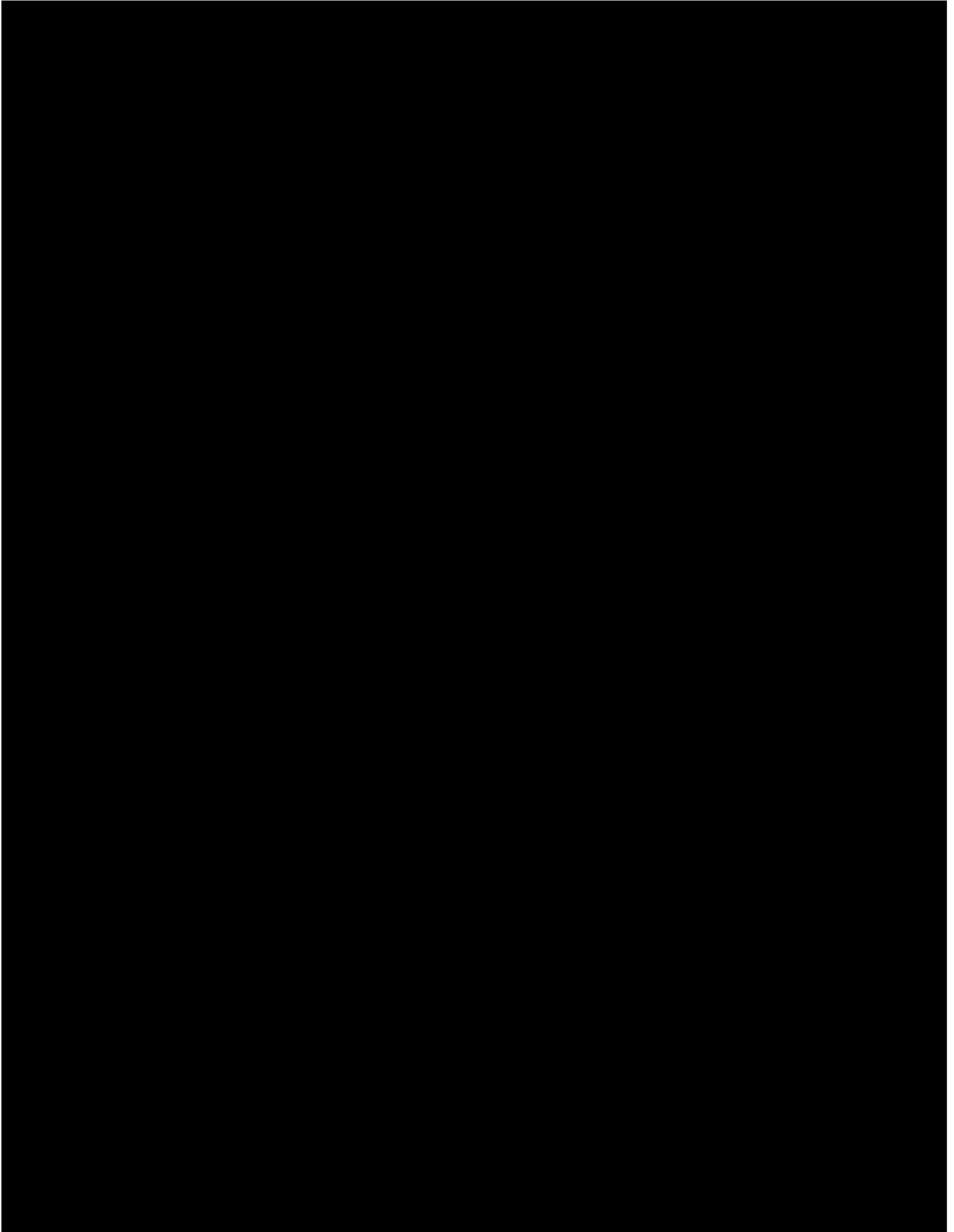
Finanstilsynet pekte på enkelte avvik i tallstørrelsene som ble benyttet for offshore-porteføljen, og ba banken redegjøre for årsakene til disse avvikene. Banken redegjør i sitt svar for årsakene og skriver at den i rapporteringen fremover vil bestrebe seg på å synkronisere informasjon i ulike rapporteringssammenhenger der dette vurderes naturlig og formålstjenlig.

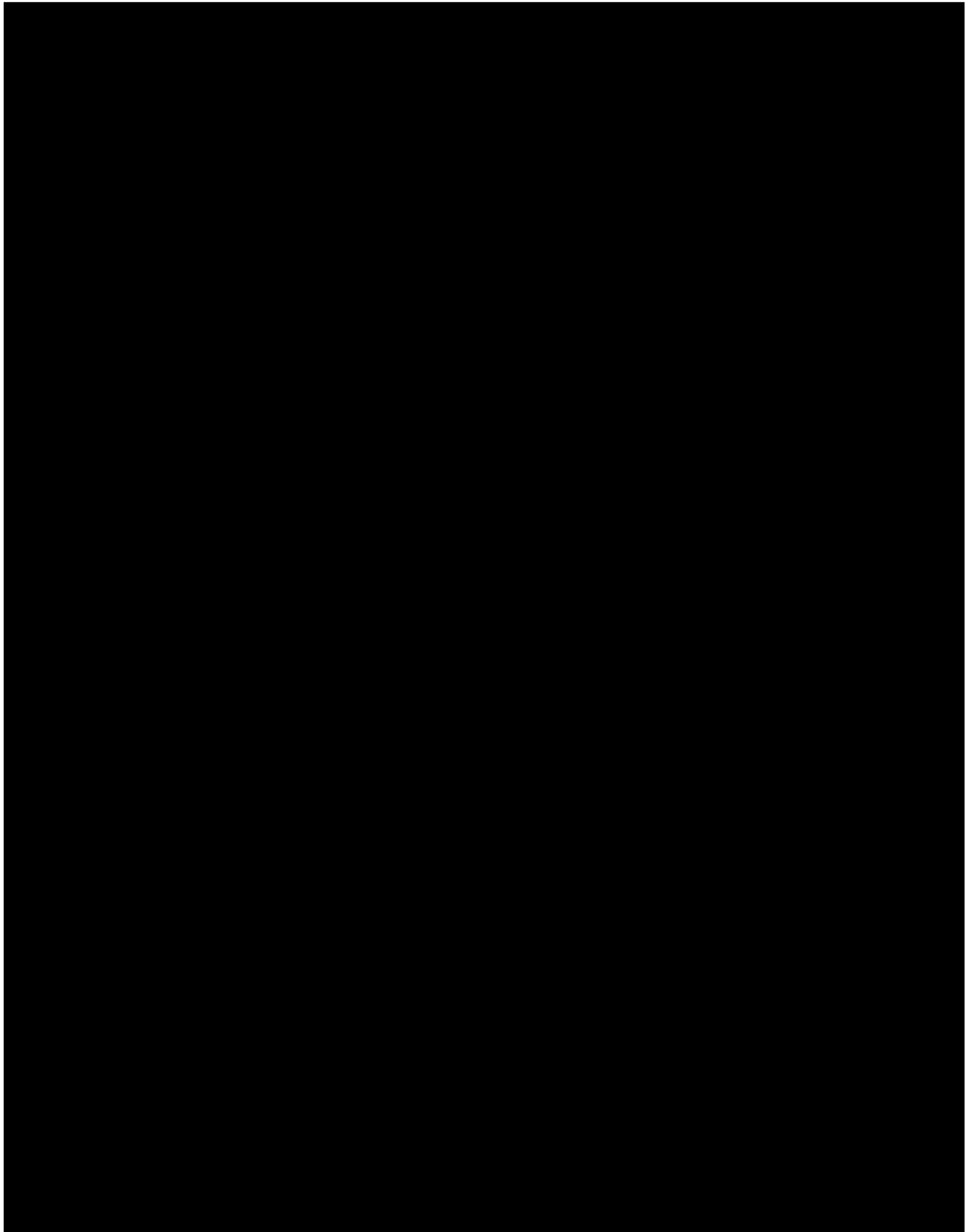
Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at enkelte tapsberegninger i likvidasjonsscenariet kommer bedre ut enn i det svakeste scenariet for videre drift, og at dette virker ulogisk. Styret kommenterer i sitt svar enkelte forhold knyttet til tapsberegningen i de ulike scenariene.

Finanstilsynet understreker viktigheten av at banken i tapsberegningen kritisk vurderer realismen i utfallene av de ulike scenariene.

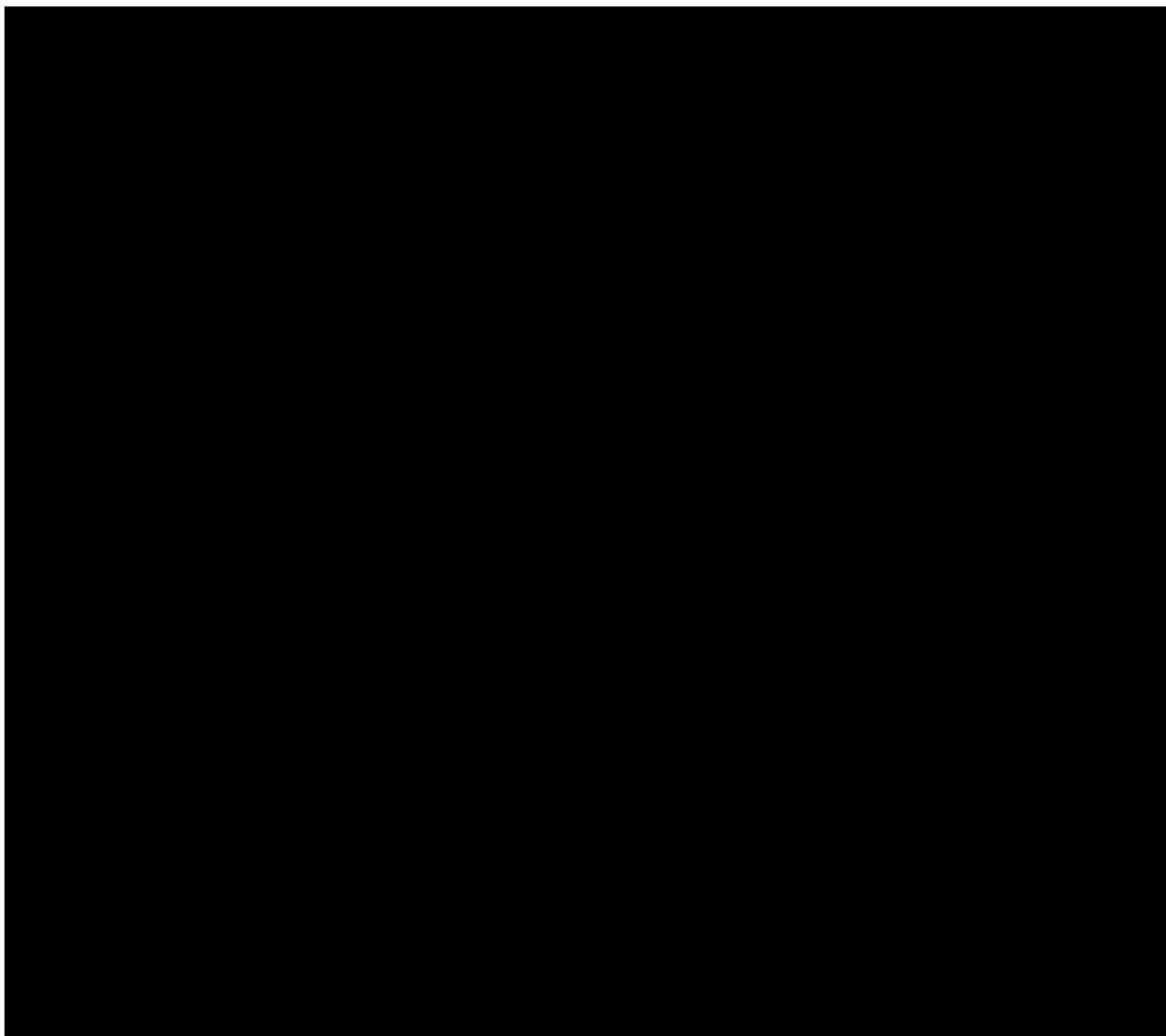
Enkeltengasjementer offshore

Øvrige enkeltengasjementer

Finanstilsynet tar styrets kommentarer under enkeltsakene til etterretning.

Tapsvurderinger - IFRS 9

Generelt om rutiner og retningslinjer

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på nødvendigheten av egne tilpassede retningslinjer og rutiner for vurdering og beregning av forventet kredittap, inkludert retningslinjer og rutiner for hvordan eventuelle skjønnsmessige overstyringer av modellmessig tap skal fastsettes og etterprøves. Videre ba Finanstilsynet styret redegjøre for sammenhengen mellom retningslinjer utarbeidet av alliansen (KFK) og bankens egne retningslinjer.

Styret omtaler i svarbrevet ikke konkret sammenhengen mellom retningslinjer utarbeidet av KFK og bankens egne retningslinjer. Finanstilsynet merker seg styrets beskrivelse av bankens bearbeiding av datagrunnlaget fra KFK, og noterer at for banken skjer dette med utgangspunkt i rutinen for utøvelse av ledersesskjønn. Eventuelle forslag til justeringer foretas av en nedsatt arbeidsgruppe ("Arbeidsgruppe IFRS 9"). Eventuelle forslag til tapsavsetninger inngår som del av de samlede tapsvurderingene som konsernledelsen behandler ved hvert kvartalsskifte.

Forbearance og mislighold

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at bankens terskelverdier for vurdering av kunder med betalingslettelser er høye, og at dette gjelder både varighet av lettelsene og beløpets størrelse. Styret viser i svarbrevet til at det benyttes en vesentlighetsbetraktning, jf. retningslinjen EBA/GL/2018/06. Etter styrets oppfatning er beløpsgrensen dekkende i forhold til bankens størrelse og kompleksitet. Når det gjelder varighet av lettelser før kunden blir vurdert som "forborne", opplyser styret at banken vil foreta en ny vurdering av terskelverdien. Finanstilsynet tar dette til etterretning og legger til grunn at banken overvåker om bankens terskelverdier er rimelige og i tråd med retningslinjen.

Finanstilsynet noterer seg at etter styrets vurdering er bankens etablerte retningslinjer for identifisering av misligholdte engasjementer i henhold til rundskriv 4/2020. Videre merker Finanstilsynet seg presiseringen om at styrets vurdering er at banken etterlever regnskapsreglene om å inntektsføre renter også på misligholdte lån/trinn 3-lån. Det opplyses imidlertid at banken vil ta en gjennomgang av relevante dokumenter for å rette opp eventuelle uklarheter.

Flere mulige utfall

PM-lånene i trinn 3 som ble gjennomgått ved tilsynet viste kun ett utfall ved beregning av forventet tap. Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at det kan være betydelig usikkerhet knyttet til fremtidige kontantstrømmer, og at mer enn ett utfall i slike tilfeller bør legges til grunn.

Finanstilsynet noterer seg at styret vil vurdere om det i enkelte tilfeller kan være hensiktsmessig å legge til grunn andre utfall enn kun en antatt realisasjonsverdi ved realisering av sikkerheter som grunnlag for beregning av tap.

Vesentlighetskriterium ved ECL-modellberegnet tap

I foreløpig rapport ba Finanstilsynet om en redegjørelse for bankens bruk av et vesentlighetskriterium (estimatavvik) ved den modellbaserte ECL-beregningen. Styret har i svarbrevet opplyst at et slikt vesentlighetskriterium ble etablert ved innføring av IFRS 9 i 2018 og formålet var å redusere volatiliteten i beregningen. Det opplyses at størrelsen på estimatavviket ikke har blitt endret siden implementeringen.

Finanstilsynet noterer at banken har foretatt beregninger, og vurdert at effekten av å bruke et slikt estimatavvik vil være uvesentlig for tapskostnadene på engasjementer med modellberegnet tapsavsetning. Finanstilsynet vil imidlertid peke på at etter tapsregelverket i IFRS 9 skal forventet kredittap være et forventningsrett estimat hensyntatt fremadskuende informasjon. Regnskapsreglene vil derfor medføre endringer i tapsavsetninger fra et rapporteringstidspunkt til et annet, og tilnærminger for å unngå endringer er ikke i tråd med et forventningsrett estimat. Finanstilsynet legger til grunn at banken revurderer sin praksis med bruk av et vesentlighetskriterium ved ECL-modellberegnet tap.

Vesentlig økning i kredittrisiko: bruk av absolutt terskel

I den foreløpige tilsynsrapporten pekte Finanstilsynet på at bankens bruk av absolutt terskel på 0,6 prosent medfører at alle utlån under 0,6 prosent blir værende i trinn 1, uavhengig av hvilken PD lånet hadde ved innvilgelse. Finanstilsynet viste til samlerapport etter IFRS 9-tilsynet hvor det nevnes at kriteriene som benyttes for å identifisere vesentlig økning i kredittrisiko, må analyseres jevnlig for å kontrollere fortsatt relevans, og justeres om nødvendig. Finanstilsynet noterer at banken har foretatt simulering av en lavere alternativ grense, som ville hatt begrenset effekt på de samlede tapkostnadene. Finanstilsynet legger til grunn at banken fortsatt vil overvåke at nivået på tersklene er relevante.

STYRING OG KONTROLL AV KREDITTRISIKO

Overordnede retningslinjer

Finanstilsynet kommenterte i foreløpig tilsynsrapport bankens rammestruktur og bankens vurderinger knyttet til rammestrukturens kompleksitet. Finanstilsynet noterer fra styrets svar at styret deler Finanstilsynets oppfatning om at den eksisterende rammestruktur er noe kompleks, og styret skriver at enkelte justeringer i strukturen vil bli foreslått.

Finanstilsynet reiste spørsmål i foreløpig tilsynsrapport om det vil være hensiktsmessig å etablere en ramme for høyrisikoengasjementer inklusive misligholdte engasjementer. Det fremgår av styrets svar at banken har vurdert å inkludere misligholdte og nedskrevne engasjementer i rammene for høyrisikoengasjementer, men etter en totalvurdering vurdert at dette ikke er hensiktsmessig. Banken ser imidlertid behovet for å skille friske høyrisikoengasjementer fra misligholdte og nedskrevne engasjementer, og rapporterer derfor sistnevnte gruppe spesifikt i risikorapporten slik at styret gis et dekkende bilde av den samlede porteføljen.

Organisering, overvåkning og rapportering

Finanstilsynet reiste i foreløpig tilsynsrapport spørsmål om omfanget av uavhengige kredittkontroller av enkeltsaker bør økes, eksempelvis på BM-saker som ikke har vært behandlet i kredittutvalg. Styret skriver i sitt svar at banken vil vurdere å øke kontrollregimet på enkeltsaker i bedriftsmarkedet i forbindelse med årlig revidering av rutiner og retningslinjer for 2022. I personmarkedet vurderer styret at kvalitetskontrollene er tilstrekkelige. Finanstilsynet tar styrets kommentarer til etterretning.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport bankens registrerte fullmaktsbrudd, og ba styret redegjøre for årsakene til fullmaktsbruddene og hvilke tiltak som er iverksatt for å redusere antallet. Styret redegjør i sitt svar for årsakene, og beskriver at banken har en lav terskel for rapportering og registrering av uønskede hendelser. Samlet sett vurderer styret antall fullmaktsbrudd å være begrenset i forhold til innvilgede lånesaker. Avdeling Risikostyring har utarbeidet en rapport med anbefalinger om tiltak som bør iverksettes. Finanstilsynet tar styrets kommentarer til etterretning.

Klimarisiko

I foreløpig tilsynsrapport ba Finanstilsynet om en oppdatering på arbeidet med scenariobaserte stresstester knyttet til klimarisiko, samt bankens organisering mellom forretningsenheten og

risikostyringsfunksjonen når det gjelder vurdering av bærekraftsrisikoer. Finanstilsynet merker seg at risikostyringsfunksjonen dedikert til ESG-risiko, er styrket. Prioriterte oppgaver for funksjonen inkluderer fastsetting av "baseline" for utslippsreduksjonsmål fra utlånsporteføljen, etablering av nødvendig datafangst for offentlig rapportering samt ytterligere integrering av klimarisiko i eksisterende risikorammeverk og kredittmodeller.

Banken har startet et prosjekt for å inkludere bærekraft og klimarisiko i forbindelse med kredittvurderingen, både ved innvilgelse av nytt lån og ved årlig fornyelse. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål om fastsettelse av beløpsmessig grense for å foreta en slik risikovurdering av bedriftskunder. Finanstilsynet merker seg at banken i svarbrevet opplyser at beløpsgrensen var resultatet av en vesentlighetsvurdering i forbindelse med oppstarten av ESG-vurderingen, men at det hele tiden har vært tenkt at beløpsgrensen skal settes ned etter hvert som modellen videreutvikles.

I foreløpig rapport ba Finanstilsynet banken gi en oppdatering av arbeidet med utstedelse av grønne låneprodukter. Finanstilsynet noterer seg at banken i løpet av 2021 har lansert flere grønne låneprodukter for privatmarkedet. Videre merker Finanstilsynet seg at banken vil etablere et grønt rammeverk for å definere hvilke kunder og prosjekter som vil kunne kvalifiseres for grønne lån og grønn finansiering innen bedriftskundesegmentet. Rammeverket vil baseres særlig på EU-taksonomien for bærekraftige aktiviteter.

Styring og kontroll av kredittrisiko personkunder

Finanstilsynet fant etter gjennomgang av enkeltsaker fra første kvartal 2021 at modellen for beregning av likviditetsindikator ikke var oppdatert med SIFOs budsjettsatser for 2021. Finanstilsynet ba i foreløpig tilsynsrapport om styrets kommentarer, herunder beskrivelse av hvilke tiltak som er iverksatt for å sikre rettidig oppdatering av SIFOs budsjettsatser. Styret skriver i sitt svarbrev at banken sammen med alliansen vil gå opp rutinene for oppdatering av modellene for å sikre at disse blir oppdatert så raskt som mulig etter publisering. Finanstilsynet understreker viktigheten av at banken påser at levekostnadene ikke blir underestimert ved beregning av kundenes betjeningsevne.

Styring og kontroll av kredittrisiko bedriftskunder

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at eksponeringstallene per bransje er forskjellige i forskjellige rapporter, og reiste spørsmål om hvordan prosessen for fastsettelse av segmenteksponering gjennomføres, og hvordan avvik fra de offisielle næringskodene godkjennes eller dokumenteres. Finanstilsynet reiste også spørsmål om en mer enhetlig bruk av eksponeringstall i de ulike rapportene ville forenkle risikostyringen. Styret skriver i sitt svarbrev at bankens vurdering, på generelt grunnlag, er at interne rapporter skal tjene ulike formål, noe som i enkelte tilfeller kan forsvare ulik segmentering dersom dette bidrar til en bedre forståelse av porteføljens egenskaper. Bankene tar imidlertid Finanstilsynets innspill til orientering og vil vurdere problemstillingen nærmere i forbindelse med oppdatering av rammeverket for kredittrisikostyring.

Finanstilsynet reiste i foreløpig rapport spørsmål om det bør etableres retningslinjer som nærmere beskriver hvordan banken skal følge opp bransjeeksponering, herunder ansvarsforhold, format og frekvens på bransjerapporter og stresstester/early warning-analyser, og hvordan disse

rapportene/analysene skal anvendes i risikostyringen. Det fremgår av styrets svar at banken tar Finanstilsynets innspill til orientering, og at banken vil foreta en nærmere vurdering av dette i forbindelse med den årlige gjennomgangen av rammeverket for kredittrisikostyring.

Bevilgningsfullmakter

Finanstilsynet reiste i den foreløpige tilsynsrapporten spørsmål om de beløpsgrenser som er nedfelt for positive kredittsikringsfullmakter også gjelder for konstatering av tap og ettergivelse av gjeld. Styret bekrefter i sitt svarbrev at så er tilfelle, dog brukes disse fullmaktene sjeldent. Finanstilsynet ber styret vurdere rimeligheten i delegeringen av denne type fullmakter målt opp mot tildelingen av ordinære bevilgningsfullmakter.

BRUK AV IRB-MODELLER

Banken har tillatelse til å bruke IRB-metoden til å beregne kapitalkravet for kredittrisiko på hoveddelen av bankens utlån til foretak og privatpersoner. IRB-metoden innebærer at risikovekten for hvert enkelt utlån beregnes ut fra bankens egne estimater for misligholdssannsynlighet (PD) og tapsgrad (LGD). Bruk av IRB-metoden for kapitalkravsberging stiller omfattende krav til bankers estimering og validering av PD og LGD. Videre må disse estimatene spille en sentral rolle i bankens risikostyring, beslutningsprosesser, kredittinnvilgelse, kapitalallokering og selskapsstyring, jf. kapitalkravsforordningens art. 144 (1b). Styrets ansvar for risikostyring og IRB-systemet framgår av artikkel 189 i kapitalkravsforordningen og CRR-CRDIV-forskriftens § 35. Dette ansvaret inkluderer å godkjenne modeller for bruk i banken og vesentlige endringer i disse, vedta rammer for kredittrisikoeksponering og påse at IRB-systemet anvendes i kredittinnvilgelse og risikostyring.

Validering

IRB-systemet skal valideres minst årlig og valideringen skal omfatte en sammenligning av predikerte og observerte mislighold og tap, jf. kapitalkravsforordningens artikkel 185. For å kunne ivareta sitt ansvar for IRB-systemet må bankens styre være kjent med valideringsresultatene, jf. kapitalkravsforordningens artikkel 189 nr. 3. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at bankens validering av IRB-systemet i 2020 (med 2019 som utfallsår) var forenklet, noe som delvis skyldtes kapasiteten i valideringsenheten, og ba styret vurdere bemanningssituasjonen.

Styret viser i sitt svarbrev til at den begrensede valideringen også skyldtes arbeid med modellendringer og til at alliansens kompetansesenter for kredittmodeller (KFK) styrker bemanningen knyttet til validering. I tillegg vurderer banken å styrke bemanningen i risikostyringsavdelingen.

Finanstilsynet presiserer at modellvalideringen skal være uavhengig av modellutviklingen og at banken må ha tilstrekkelige ressurser og kompetanse til selv å validere modellene. Dersom valideringen baseres på tester gjennomført av kompetansesenteret, er banken ansvarlig for å spesifisere tester og avvikskriterier samt vurdere testresultatene for egen portefølje.

I den forenklete valideringen var vurderingene av nivået på PD-estimatene basert på sammenligninger av observert og predikert mislighold for samlet portefølje, og ikke på risikoklassenivå. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at det er PD på engasjementnivå som bestemmer risikovekt og kapitalkrav, og at banken må sammenligne PD med observert misligholdsfrekvens i hver enkelt risikoklasse for å sikre at estimatene er forsvarlige.

Styret viser i svarbrevet til at banken gjør slike sammenligninger månedlig og at resultatene ved en inkurie ikke var inkludert i valideringsrapporten. Finanstilsynet tar svaret til orientering.

LGD-valideringen viser underestimering eller knappe marginer mellom estimert LGD og observert tapsgrad i de laveste LGD-klassene. Ifølge banken skal dette forholdet rettes opp i nye modeller som er til behandling i Finanstilsynet. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret vurdere om det er behov for ekstra sikkerhetsmarginer inntil modellene er behandlet i Finanstilsynet. Videre påpekte Finanstilsynet at valideringen indikerer at tilfriskningssannsynligheten er overestimert i enkelte segmenter.

Det framgår av svarbrevet at sikkerhetsmarginen i LGD skal oppjusteres for å ta høyde for underestimering i den laveste LGD-klassen, med virkning fra 4. kvartal 2021. Styret viser til modellendringssøknaden for oppdaterte tilfriskningsestimater. Finanstilsynet mener bankens valideringsresultater indikerer at underestimeringen er større og omfatter flere LGD-klasser enn banken har lagt til grunn i sine beregninger av sikkerhetsmarginen. Finanstilsynet mener det derfor er nødvendig at banken holder ekstra kapital under pilar 2 for å dekke risiko som er underestimert i pilar 1 og vil komme tilbake til dette i årets SREP.

Valideringen av fallhøyde ("reduksjonsfaktor") for sikkerhetsverdier er basert på gjennomsnittsobservasjoner der også observasjoner hvor realisasjonsverdien overgår sikkerhetsverdien inngår. Finanstilsynet reiste i foreløpig rapport spørsmål om denne tilnærmingen kan undervurdere fallhøyden i sikkerhetsverdiene.

Styret viser i svarbrevet til at banken også gjør analyser der observert reduksjonsfaktor er begrenset nedad til null, og at dette vil bli drøftet nærmere om analysene indikerer fare for at fallhøyden undervurderes. Finanstilsynet mener observert reduksjonsfaktor bør begrenses nedad til null i valideringen av nivået på reduksjonsfaktoren.

Internrevisjon

Finanstilsynet har registrert at konsulentfirmaet som er internrevisor for banken også bistår banken i modellutvikling. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at dette kan skape interessekonflikt, og ba styret redegjøre for hvordan det sikrer at internrevisjonens uavhengighet opprettholdes.

Styret presiserer i svaret at det er alliansens kompetansesenter for kredittmodeller (KFK) og ikke banken som innhenter konsulenttenester i forbindelse med modellutviklingen. Styret viser videre til at internrevisors uavhengighet og objektivitet ble vurdert før oppdraget startet, og at det ikke er avdekket forhold som tilsier at dette er utfordret.

Finanstilsynet fastholder at konsulentfirmaets involvering i både utvikling og revisjon av modellene kan skape interessekonflikt, uavhengig av om det er banken eller kompetansesenteret som bestiller konsulenttenestene. Finanstilsynet legger til grunn at omfang av og rammer for konsulentbistand framgår av internrevisjonsrapporten i de tilfellene der konsulentfirmaet har bistått i utviklingen av modellene som revideres og at styret løpende vurderer om dette kan påvirke internrevisors uavhengighet.

Kopi av denne tilsynsrapporten bes sendt til bankens valgte revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Ulv E. Aasland
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.